

Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið
Skúlagötu 4
101 Reykjavík

Reykjavík, 6. mars 2019

Efni: Umsögn um drög að frumvarpi til laga um breytingu á lögum nr. 25/1993 um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim, lögum nr. 93/1995 um matvæli og lögum nr. 22/1994 um eftirlit með fóðri, áburði og sáðvöru

I. Almennt

Félag atvinnurekenda fagnar frumvarpsdrögunum og telur þau löngu tímabær. Allt frá því árið 2009, er matvælalöggjöf Evrópusambandsins var leidd í lög hvað búvörur varðar, án þess að um leið væri aflétt banni við innflutningi ferskra búvara, hefur ríkt ólögmætt ástand, sem stríðir gegn skuldbindingum Íslands samkvæmt EES-samningnum. Þetta hefur verið mönnum ljóst allan þennan tíma, eins og sjá mátti af greinargerð þess frumvarps, sem á sínum tíma hlaut samþykki á Alþingi og umræðum um það. Héraðsdómur Reykjavíkur sló því enda föstu í máli Ferskra kjötvara gegn ríkinu að hér væri um að ræða „vísvitandi og alvarlegt brot á samningsskuldbindingum íslenskra stjórnvalda“ sem valdið hefði viðkomandi fyrirtæki tjóni.

Dómar eru nú gengnir hjá EFTA-dómstólnum og Hæstarétti, þar sem núverandi innflutningsbann er dæmt ólögmætt og í andstöðu við EES-samninginn. FA er sammála því mati ráðuneytisins að íslenzk stjórnvöld eigi ekki annan kost en að breyta lögum til samræmis við niðurstöður dómstólanna. Með því að hunza dómstólana getur EES-samstarfinu í heild sinni verið stefnt í uppnám, með alvarlegum afleiðingum fyrir íslenzkt atvinnulíf, enda er um langmikilvægasta viðskiptasamning Íslands að ræða.

II. Hagsmunir í málínú

Neytendur hafa augljósa hagsmuni af því að hömlum á milliríkjaviðskipti sé aflétt. Neytendur munu njóta meira úrvals og samkeppni og væntanlega einhverrar verðlækkunar við það að innlend ferskvara fái harðari samkeppni frá innflutningi. Eins og kemur fram í mati Daða Más Kristóferssonar hagfræðiprófessors sem fylgir frumvarpsdrögunum er tekjutap innlendra framleiðenda ekki af þeirri stærðargráðu að rekstrargrundvelli þeirra sé í hættu stefnt. Innlendur landbúnaður hefur um áratugaskeið búið við litla samkeppni og má halda því fram að sú takmarkaða erlenda samkeppni, sem í frumvarpsdrögunum felst, hvetji innlenda framleiðendur fyrst og fremst til dáða að gera betur í verði og vöruúrvali.

Innan vébanda FA eru tveir hópar fyrirtækja sem eiga ríka hagsmuni af því að ákvæði frumvarpsdraganna nái fram að ganga. Annars vegar eru innflytjendur matvæla, en á rétti þeirra hefur verið brotið í áratug. Þeirra á meðal eru fyrirtæki, sem hafa reynt innflutning ferkskra kjötvara og eggja eftir að dómur Hæstaréttar fél, en engu að síður mátt sæta upptökum vorunnar. Íslenzka ríkið hefur viðurkennt rétt þessara fyrirtækja til skaðabóta.

Hins vegar eru útflytjendur matvæla, fyrst og fremst sjávarafurða. Eins og fram kemur í greinargerð frumvarpsdraganna er líkleg niðurstaða þess að frumvarp þessa efnis hljóti ekki

samþykki á Alþingi, að Evrópusambandið nýti heimildir í EES-samningnum til að fresta hluta hans gagnvart EFTA-ríkjunum, með þeirri afleiðingu að aftur yrði tekið upp heilbrigðiseftirlit á landamærum gagnvart íslenzkum matvælum sem flutt eru út til ríkja ESB með tilheyrandi umstangi, töfum og kostnaði. Það var raunar meginástæðan fyrir því að á sínum tíma var samið um upptöku matvælalöggjafar ESB í EES-samninginn, bæði hvað varðar búvorur og sjávarafurðir, að tryggja útflutningshagsmuni sjávarútvegsins. Flutningsferli ferska sjávarafurða á Evrópumarkað er viðkvæmt og hver klukkustund skiptir máli til að tryggja að varan haldi ferskleika sínum og verðgildi er hún kemur á markað. Í mati Daða Más Kristóferssonar er gert ráð fyrir að kostnaður matvælaútflyttjenda af því að þetta eftirlit yrði tekið upp á ný sé að lágmarki 4,2 milljarðar króna. Að mati þeirra sem stunda ferfkiskútflutning til ESB-ríkja er sú tala verulega vanáætluð. Um gífurlega hagsmuni íslenzks sjávarútvegs er að ræða, sem engum getur dottið í hug að stefna í tvísýnu að nauðsynjalaus.

III. Áhrif á heilsu manna og dýra

Þær röksemdir, sem bornar hafa verið fram gegn frumvarpi því, sem hér eru lögð drög að, hafa ekki sízt snúið að heilbrigði búfjárstofna og lýðheilsu. FA hefur farið yfir niðurstöður sóttvarnalæknis og yfirdýralæknis, sem fylgja frumvarpsdrögunum. Niðurstaða þeirra er m.a. að frystiskylda á kjöti, sem gert er ráð fyrir að verði afnumin, hafi fyrst og fremst áhrif á magn kampýlobakters en lítil áhrif á aðrar bakteríur og sýklalyfjaónæmi þeirra enda lifi þær af frystingu. Með vísan til þess breyti engu hvort kjöt sé ferskt eða frosið með tilliti til sýklalyfjaónæmis og sé því ekki talið að afnám frystiskyldu muni eitt og sér hafa áhrif á sýklalyfjaónæmi hér á landi. Í greinargerðinni kemur enn fremur fram að mati yfirdýralæknis og sóttvarnalæknis hafi afnám frystiskyldu lítil sem engin áhrif á veiru- og bakteríusjúkdóma í dýrum en geti haft áhrif á sníkjudýrasmit. Sú krafa sé hins vegar gerð að kjöt sé framleitt í samræmi við EES-löggjöf, auk þess bregðist EES-ríki við með ýmsum hætti ef upp koma alvarlegir dýrasjúkdómar, t.d. með „skyndi-tilkynningarkerfi“ á milli landa. Að mati yfirdýralæknis og sóttvarnalæknis ætti því framangreint að fyrirbyggja að afurðir sem geta innihaldið smitefni dýrasjúkdóma berist hingað til lands. Með vísan til aðgerðaráætlunar ráðuneytisins, sem meðal annars gerir ráð fyrir að krafist verði vottorða með innfluttu fuglakjöti um að það sé laust við kampýlobakter og salmonellu, telja sóttvarnalæknir og yfirdýralæknir að afnám frystiskyldunnar muni hafa lítil áhrif á dýrasjúkdóma hér á landi og aðgerðirnar muni minnka áhættuna.

Þessar niðurstöður eru í öllum aðalatriðum í samræmi við niðurstöður ráðgjafarfyrirtækisins Food Control Consultants, sem vann skýrslu fyrir FA árið 2017; *Innflutningur búvöru og heilbrigði manna og dýra: Felst áhætta í innflutningi ferska landbúnaðarafurða?* Mat þeirra sérfræðinga sem sömdu skýrsluna var að hægt væri að tryggja heilbrigði manna og dýra með aðgerðum, sem væru mun minna íþyngjandi en fortakslaust bann við innflutningi ferskvöru og rúmuðust innan reglna EES-samningsins; til dæmis með því að fara fram á svokallaðar viðbótartryggingar varðandi salmonellu og kamfýlobakter eins og gert er ráð fyrir í frumvarpsdrögunum. Skýrsla Food Control Consultants fylgir umsögn þessari sem fylgiskjal.

IV. Áætlun um mótvægisáðgerðir

FA gerir ekki athugasemdir við þá áætlun um mótvægisáðgerðir, sem ráðuneytið stillir upp í frumvarpsdrögunum, en leggur þó áherzlu á að þess verði gætt í hvívetna að þær aðgerðir

rúmist innan ramma meðalhófs og standist EES-löggjöfina. Félagið lýsir ánægju með að ráðuneytið virðist hafa hugað vel að slíku, t.d. hvað varðar að gera kampylóbakter-vottorð að skilyrði þess að ómeðhöndlað fuglakjöt verði sett á markað.

Hvað varðar aukna heimild stjórnvalda til að taka sýni hjá matvaelafyrirtækjum undirstrikkar FA að þar verði jafnframt gætt meðalhófs þannig að sýnatökurnar geti ekki talizt íþyngjandi fyrir fyrtækkin eða að í þeim geti í raun falizt viðskiptahindrun. Til samræmis við 5. gr. tilskipunar 89/662/EBE leggur félagið þó til eftifarandi breytingu á tillögðum 1. máls. 1. mgr. 27. gr. a, sbr. 6. gr. frumvarpsins, sjá skáletrað:

„Matvælastofnun er heimil óhlutdræg skyndiskoðun og sýnataka til rannsókna á búfjár- og sjávarafurðum sem fluttar eru til Íslands frá ríkjum innan Evrópska efnahagssvæðisins á viðtökustað varanna. Henni er jafnframt heimilt að annast eftirlit við flutning varanna á yfírráðasvæði sínu þegar rökstuddur grunur er um að matvæli séu heilsuspíllandi eða óhæfar til neyslu eða geti valdið dýrasjúkdómum“.

FA gerir heldur ekki athugasemdir við ákvæði frumvarpsdraganna um stjórnvaldssektir, gæti fyrtæki ekki að því að dreifa ekki kampylóbaktersmituðum kjötvörum, en leggur þó til eftifarandi breytingu á tillagðri 30. gr. f, sbr. 8. gr. frumvarpsins:

Eftifarandi lið verði bætt við tillagða 2. mgr. 30. gr. f: „huglægrar afstöðu matvælastofnunar.“

Eftifarandi málslíð verði bætt við í lok tillagðrar 3. mgr. 30. gr. f: „þó skal við ákvörðun sektarfjárhæðar litið til þess hvort um er að ræða brot af ásetningi eða gáleysi.“

Eru framangreindar tillögur til samræmis við það sem fram kemur í greinargerð með frumvarpinu þar sem segir: „ Samkvæmt ákvæðinu er ábyrgð matvælastofnunar og því ekki nauðsynlegt að sýna fram á að forsvarsmenn, starfsmenn eða aðrir á vegum matvælastofnunar hafi sýnt af sér saknæma háttsemi, þ.e. ásetning eða gáleysi. Við ákvörðun sektar skal þó m.a. tekið tillit til ásetnings eða gáleyris af hálfu matvælastofnunar.“

Þá vekur FA athygli á að í greinargerð frumvarpsins er talað um að Matvælastofnun verði veitt heimild til að leggja stjórnvaldssektir á „stjórnendur matvælastofnunar“. Rétt er að taka út „stjórnendur“ úr greinargerð þeirri sem fylgja mun lokadrögum frumvarpsins.

Að lokum vekur FA athygli á að 8. gr. a. laga nr. 93/1995 inniheldur nú þegar 5 málsgreinar en samkvæmt 4. gr. frumvarpsins *bætist við nýr stafliður sem verður 5. mgr.*

V. Að lokum

Félag atvinnurekenda hvetur ráðuneytið til að leggja sem fyrst fram á Alþingi frumvarp byggt á frumvarpsdrögum, með sem minnstum breytingum. Félagið rifjar upp að Eftirlitsstofnun EFTA sendi Íslandi rökstutt álit hinn 13. febrúar síðastliðinn, þar sem íslenzkum stjórnvöldum voru gefnir tveir mánuðir til að bregðast við dómi EFTA-dómstólsins. Mikilvægt er, til að gæta að réttaröryggi íslenzkra fyrirtækja og hagsmunum þeirra á Evrópumarkaðnum, að málið verði til lykta leitt sem fyrst.

FA áskilur sér rétt til að koma frekari athugasemdum á framfæri á seinni stigum. Þá er félagið ávallt reiðubúið að funda með ráðuneytinu um málið.

Virðingarfullst,

Ólafur Stephensen
framkvæmdastjóri FA

Fylgiskjal: [Innflutningur búvöru og heilbrigði manna og dýra: Felst áhætta í innflutningi ferskra landbúnaðaráfurða?](#) Skýrsla Food Control Consultants Ltd. fyrir Félag atvinnurekenda.
Höfundar: Ólafur Oddgeirsson og Ólafur Valsson.